

## ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРОФИЛАКТИКИ ИГРОВОЙ КОМПЬЮТЕРНОЙ ЗАВИСИМОСТИ ПОДРОСТКОВ

Т.И. Ковальчук, А.А. Касаткина

**Аннотация.** В статье проведен анализ научной психолого-педагогической литературы, показаны различные аспекты зависимости, которые освещались психологами, педагогами, социологами, врачами. Обоснованы особенности социально-педагогической профилактики игровой компьютерной зависимости подростков. Проведено экспериментальное исследование игровой компьютерной зависимости подростков Почаевской общеобразовательной школы I-III ступеней Тернопольской области. Проблематику игровой компьютерной зависимости подростков освещено по сравнению с зависимостью студентов магистратуры НУ-БиП Украины. Выделены основные особенности социально-педагогической профилактики игровой компьютерной зависимости подростков

**Ключевые слова:** зависимость, игровая компьютерная зависимость, подростки, интернет-зависимость, интернет-адикация, киберсексуальная зависимость, виртуальные знакомства, азартные игры, навязчивый web-серфинг

## FEATURES OF SOCIO-PEDAGOGICAL PREVENTION OF GAMING DISORDER AMONG ADOLESCENTS

T. I. Kovalchuk, O. O. Kasatkina

**Abstract.** The article analyzes scientific psychological and pedagogical literature, shows various aspects of addiction, which were covered by psychologists, educators, sociologists, doctors. The peculiarities of socio-pedagogical prevention of gaming disorder among adolescents are substantiated. Experimental research of gaming disorder among adolescents of Pochaev secondary school of I-III levels of Ternopil region was conducted. The problem of gaming disorder among adolescents is highlighted in comparison with the dependence of students of the NUBiP of Ukraine magistracy. The paper specifies main features of socio-pedagogical prevention of gaming disorder among adolescents: the diagnostics, work with parents, cognitive and developing leisure, educational cognitive-training projects are singled out; application of informational technologies, revealing the wide variety of possibilities of personal development; educational and methodological support and information support of teachers, social pedagogues, heads of groups, amateur teams working with teenagers. Teachers and social educators are encouraged to use trainings and involve children in a variety of projects that would address the issues of online addiction.

**Keywords:** addiction, gaming disorder, teenagers, Internet addiction, cybersexual addiction, virtual dating, gambling, obsessive web surfing

УДК 37.378

## КОМПОНЕНТИ, КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

А.О. КОГУТ, здобувач

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

E-mail: [olonka@ukr.net](mailto:olonka@ukr.net)

**Анотація.** У статті визначено і обґрунтовано компоненти, критерії та показники готовності майбутніх учителів до організації індивідуальної роботи учнів початкової школи. Розв'язання заявленої проблеми вирішується в результаті розкриття мотиваційно-ціннісного, когнітивно-дослідницького, діяльнісно-творчого, рефлексивно-оцінювального компонентів. До кожного компоненту визначено критерії та показники готовності майбутніх учителів до організації індивідуальної роботи молодших школярів.

**Ключові слова:** професійна підготовка, компоненти, критерії, показники готовності, індивідуальна робота учнів.

**Актуальність (Introduction).** Традиційний освітній процес початкової школи здебільшого зорієнтований на те, щоб учні отримали і засвоїли певну суму знань. Проте сучасна освіта має на меті не лише формування носія знань, а й усебічно розвинену особистість. Тому професійна підготовка майбутнього учителя повинна бути зорієнтована на розкриття індивідуальних можливостей молодших школярів. У процесі професійної підготовки студенти мають наполегливо оволодівати методичними механізмами організації індивідуальної роботи учнів початкової школи з метою інтелектуального розвитку учнів, їх пізнавальних здібностей, всебічному розвитку молодшого школяра.

**Аналіз останніх джерел та публікацій (Analysis of recent researches and publications).** Проблема професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи досліджувалася у працях О.Савченко, Н.Бібік, О.Пехоти, Л.Бекірової, Н.Казакової, О.Шквир, Г.Дудчак, Н.Карапузової, Н.Гібалової, Н.Стаднік, І.Новик, Л.Костюченко, Д.Пащенко, Л.Кондрашової, О.Івлієвої та ін. Проблема обґрунтування компонентів, критеріїв і показників психолого-педагогічних явищ знайшла відображення у працях Ю. Бабанського [2], П. Городова [6], В. Ягупова [9] та ін.

**Мета (Purpose).** Метою цієї статті є розкриття компонентів, критеріїв, і показників готовності майбутніх учителів до організації індивідуальної роботи учнів початкової школи.

**Методи (Methods).** Теоретичні (аналіз педагогічної, психологічної літератури); інтерпретаційно-аналітичний метод щодо вивчення вітчизняних джерел із застосуванням порівняння, систематизації та узагальнення.

**Результати (Results).** Погоджуємося з науковою позицією П. Городова, котрий під критерієм розуміє ознаку, на підставі якої можна визначити ефективність освітнього процесу [6, с. 5–17]. Між критеріями і показниками існує взаємозв'язок: критерій – це принцип оцінки ефективності, а показник – модель кількісної характеристики явища [4, с. 71]. Показник – це те, за допомогою чого характеризується розвиток і хід чого-небудь. У педагогічній літературі термін «показник» трактується як: свідчення, доказ, ознака чого-небудь; наочні дані про результати якоїсь роботи, якогось процесу; дані про досягнення у чому-небудь; явище або подія, на підставі яких можна робити висновки про перебіг певного процесу [2].

Науковці (А. Алексюк [1], Ю. Бабанський [2], В. Беспалько [3], В. Вергасов [5] та ін.) дотримуються думки, що критерії «повинні розкриватися за допомогою низки показників», за якими можна було б визначити ступінь виразності цього критерію; показники є чітким проявом критерію на певному етапі формування досліджуваного феномену і розкривають рівень його вияву.

Узагальнюючи викладені вище результати наукових досліджень з проблеми структурування готовності майбутніх учителів до організації індивідуальної роботи учнів початкової школи визначено: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-дослідницький, діяльнісно-творчий, рефлексивно-оцінювальний. Розглянемо детальніше кожен із

них.

Критерієм мотиваційно-ціннісного компонента визначено мотивацію студентів до організації індивідуальної роботи з учнями початкової школи у майбутній професійній діяльності та розуміння ціннісного значення цієї роботи для розвитку молодших школярів. Показниками сформованості цього компоненту є: а) стійкий інтерес до організації індивідуальної роботи учнів початкової школи як умови сприяння особистісному розвитку школярів; б) сформованість потреби у розширенні та поглибленні знань щодо організації індивідуальної роботи учнів початкової школи; в) ступінь усвідомлення доцільності й важливості організації індивідуальної роботи учнів початкової школи. Сформованість цього компонента свідчить про усвідомлення студентами важливості організації індивідуальної роботи учнів початкової школи та визнання їх ролі у вирішенні проблем особистісного розвитку школярів. Важливим є формування позитивної мотивації студентів до роботи з кожним учнем. В основі позитивної мотивації лежить потреба та інтерес студентів щодо розширення та поглиблення знань з особливостей індивідуальної роботи, прагнення до запровадження поряд із традиційними інноваційних підходів. На думки дослідників саме мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутніх учителів початкових класів до удосконалення освітнього процесу спонукає їх до використання педагогічних інновацій.

Критерієм когнітивно-пошукового компонента визначено глибину та системність знань студентів щодо сутності і способів організації індивідуальної роботи учнів початкової школи. Показниками сформованості цього компоненту є: а) наявність у студентів знань про сутність індивідуальної роботи учнів початкової школи, їхня системність, міцність, глибина й інтегративність; б) володіння психолого-педагогічними знаннями, необхідними для організації індивідуальної роботи учнів, в тому числі знаннями нормативно-правових документів початкової освіти; в) знання методики організації індивідуальної роботи учнів у початковій школі. Результатом цього компонента є розвинута пізнавальна активність студентів, яка характеризується системністю, широтою і глибиною знань з навчальних дисциплін та методик їх викладання у початковій школі, зокрема освітніх галузей початкової школи «Мови і літератури», «Математика», «Природознавство», «Суспільствознавство», «Здоров'я і фізична культура», «Технології» та «Мистецтво». Цей компонент характеризується сукупністю знань нормативних документів початкової освіти, якими обов'язково повинен керуватись учитель у професійній діяльності, а саме: Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти» (№ 462 від 20.04.2011 р.) [8], Концепція Нової української школи (2017 р.) [7] та ін.

Зміст вищезазначених компонентів визначає стратегічну лінію професійної поведінки майбутніх учителів, зорієнтованих на організацію індивідуальної роботи учнів у початковій школі.

Критерієм діяльнісно-творчого компоненту визначено вияв студентами умінь і навичок, необхідних для організації індивідуальної роботи учнів початкової школи з використанням інноваційних підходів до навчання та ефективного використання традиційно існуючих. Показниками сформованості цього компоненту є: а) вміння оригінально вирішувати педагогічні завдання щодо організації індивідуальної роботи учнів початкової школи, творчо мислити, самостійно приймати рішення; б) вміння готувати методичний супровід (форми, методи, засоби і прийоми), поетапно планувати і здійснювати індивідуальну роботу школярів; в) наявність у студентів спеціальних професійних умінь (гностичних, організаційних, дидактичних, інтелектуальних, дослідницьких) для організації індивідуальної роботи учнів в початковій школі. Цей компонент базується на комплексі психолого-педагогічних умінь та навичок і характеризує практичну реалізацію окресленої стратегічної лінії.

Важливим є вияв студентами спеціальних професійних умінь: гностичних (уміння систематично здобувати, поповнювати та розширювати знання щодо особливостей організації індивідуальної роботи молодших школярів), проектувальних (вміння планувати урок з використанням сучасних форм, методів, засобів і прийомів індивідуальної роботи, спрямованих на саморозвиток та самовиховання учнів), конструктивних (уміння моделювати освітній процес щодо організації індивідуальної роботи учнів), організаційних (вміння організувати свою діяльність і діяльність учнів відповідно до цілей освітнього процесу початкової школи з одночасною організацією індивідуальної роботи), комунікативних (уміння використовувати різноманітні механізми формування міжособистісних відносин між учасниками освітнього процесу; створювати доброзичливу атмосферу в учнівському колективі; керувати своїми емоціями, поведінкою під час спілкування з дітьми; співпрацювати з батьками учнів, допомагати їм у створенні відповідних умов для особистісного розвитку учнів), дидактичних (високий рівень знань сучасних технологій, здатність здійснювати освітній процес відповідно до навчальної програми), управлінських (вміння управляти якістю та результативністю освітнього процесу в умовах організації індивідуальної роботи учнів), інтелектуальних (вміння застосовувати логічні операції: систематизація та узагальнення, аналіз та синтез, класифікація та порівняння, виокремлення загального, одиничного та ін.), дослідницьких (вміння бачити педагогічну проблему, визначати цілі, завдання організації індивідуальної роботи учнів початкової школи; проводити та спостерігати за перебігом педагогічного експерименту; обробляти результати та робити висновки).

Критерієм рефлексивно-оцінювального компонента визначено здатність студентів до самоаналізу, адекватної самооцінки власних педагогічних дій, саморозвитку. Показниками сформованості цього компоненту є: а) об'єктивна самооцінка власного рівня готовності до організації індивідуальної роботи учнів та його ефективна корекція; б) вмотивована самоосвітня діяльність студентів у напрямі опанування специфікою організації індивідуальної роботи учнів у початковій школі; в) здатність до об'єктивної оцінки результатів власної діяльності на уроках у початковій школі під час проходження педагогічної практики. Сформовані у виші знання, уміння і навички щодо організації індивідуальної роботи з молодшими школярами студенти упроваджують під час проходження педагогічної практики у початкових школах.

Визначені компоненти готовності майбутніх учителів початкових класів до організації індивідуальної роботи учнів в початковій школі взаємопов'язані та взаємодіють між собою і є цільовими орієнтирами для удосконалення означеного процесу.

**Висновки і перспективи (Discussion).** Таким чином, у процесі формування готовності майбутніх учителів до організації індивідуальної роботи учнів початкової школи необхідно враховувати вищезазначені компоненти, критерії та показники, що дасть можливість створити умови для розвитку здібностей і творчого потенціалу кожного учня.

#### **Список використаних джерел**

1. Алексюк А. М., Аюрзанайн А. А., Підласистий П. І. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання : навч. посіб. Київ: ІСДО, 2009. 336 с.
2. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. Москва: Просвещение, 1985. 208 с.
3. Беспалько В. П. Элементы теории управления процессом обучения. Москва: Знание, 1971. Ч. 2. Измерение качества процесса обучения. 72 с.
4. Брокгауз Ф. А., Ефрон И. А. Иллюстрированный энциклопедический словарь. Современная версия. Москва: Эксмо, 2008. 703 с.
5. Вергасов В. М. Активизация познавательной деятельности студентов в вы-

сшей школе. Киев: Вища школа, 1985. С. 15–16.

6. Городов П. Н. Оптимизация процесса воспитания в высшей военной школе. Москва: Изд-во ВПА, 1983. 341 с.

7. Концепція Нової української школи. Київ, 2017. С. 21.

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти» (№ 462 від 20.04.2011 р.).

9. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ: Либідь, 2002. 560 с.

### References

1. Aleksyuk, A. M., Ayirzanain A. A., Pidlasystyi P. I. (2009). Orhanizatsiia samostiinoi roboty studentiv v umovakh intensyfikakhii navchannia. [The organization of independent work of students in conditions of the intensification of education]. navch. posib. Kiev: ISDO, 336 s.

2. Babanskij, YU. K. (1985). Metody' obucheniya v sovremennoj obshheobrazovatel'noj shkole. [Methods of teaching in modern secondary school]. Moscow : Prosveshhenie, 208 s.

3. Bespal'ko, V. P. (1971). E'lementy' teorii upravleniya processom obucheniya. [Elements of the theory of control of the learning process]. Moscow: Znanie, CH. 2. Yzmenenie kachestva processa obucheniya. 72 s.

4. Brokhauz, F. A., Efron I. A. (2008). Yllyustrirovanny'j e'nciklopedicheskij slovar'. Sovremennaya versiya. [Encyclopedic dictionary Illustrated.]. Moscow : E'ksmo, 703 s.

5. Vergasov, V. M. (1985). Aktivizaciya poznavatel'noj deyatel'nosti studentov v vy'sshej shkole. [Activation of cognitive activity of students in higher education.]. Kiev: Vyshcha shkola, S. 15–16.

6. Gorodov, P. N. (1983). Optimizaciya processa vospitaniya v vy'sshej voennoj shkole. [Optimization of the process of education in higher military school]. Moscow : Izd-vo VPA, 341 s.

7. Kontseptsiiia Novoi ukrains'koi shkoly. [The concept of the New Ukrainian school]. Kyiv, 2017. S. 21.

8. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Derzhavnogo standartu pochatkovoї zahal'noi osvity» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of State standard of primary General education"] (№ 462 vid 20.04.2011 r.).

9. Yahupov V. V. (2002). Pedahohika [Pedagogic]: navch. posib. K. : Lybid', 560 s.

### КОМПОНЕНТЫ, КРИТЕРИИ И ПОКАЗАТЕЛИ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К ОРГАНИЗАЦИИ ИНДИВИДУАЛЬНОЙ РАБОТЫ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

А.А. Когут

**Аннотация.** В статье определены и обоснованы компоненты, критерии и показатели готовности будущих учителей к организации индивидуальной работы учащихся начальной школы. Решение заявленной проблемы решается в результате раскрытия мотивационно-ценностного, когнитивно-исследовательского, деятельно-творческого, рефлексивно-оценочного компонентов. К каждому компоненту определены критерии и показатели готовности будущих учителей к организации индивидуальной работы младших школьников.

**Ключевые слова:** профессиональная подготовка, компоненты, критерии, показатели готовности, индивидуальная работа учащихся.

### COMPONENTS, CRITERIA AND INDICATORS OF THE FUTURE TEACHERS' READINESS TO ORGANIZATION OF INDIVIDUAL WORK OF PRIMARY SCHOOL PUPILS

**A.O. Kohut**

**Abstract.** *The article defines and substantiates the components, criteria and indicators of readiness of the future teachers to organize the individual work of primary school pupils. The solution of the stated problem is solved as a result of the disclosure of the motivational-value, cognitive-research, activity-creative, reflexivity-evaluation components. For each component, criteria and indicators of the future teachers' readiness for organization of individual work of junior pupils are defined.*

**Keywords:** *professional training, components, criteria, indicators of readiness, individual work of pupils.*

**УДК 378.4:631.3(043.3)**

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ-МЕХАНІКІВ В АГРАРНОМУ  
ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ: СИСТЕМНИЙ ПІДХІД**

**О.Б. КОШУК**, кандидат педагогічних наук, докторант кафедри соціальної педагогіки та інформаційних технологій в освіті

E-mail: [woodstell@gmail.com](mailto:woodstell@gmail.com)

**Анотація.** *У статті аналізується педагогічний процес як система професійної підготовки інженерів-механіків в аграрному вищому навчальному закладі. Конкретизовано, що педагогічний процес слід розглядати як вмотивовану, доцільно організовану та змістово насичену систему взаємодії суб'єктів та об'єктів навчально-виховного процесу щодо підготовки студентів до професійної діяльності й суспільного життя. За результатами структурно-функціонального аналізу підсистем сучасного педагогічного процесу аграрного вищого навчального закладу виокремлено такі напрями модернізації підготовки інженерів-механіків: компетентнісна спрямованість змісту агроінженерної освіти; педагогічно доцільне застосування комплексу засобів навчання; вибір методів і форм навчання, адекватних моделі сучасного інженера-аграрника; цілеспрямований розвиток професійних якостей майбутніх інженерів засобами інтерактивних технологій; використання системи методів контролю результатів компетентнісно орієнтованої підготовки фахівців агроінженерії; розвиток культури педагогічної взаємодії суб'єктів педагогічного процесу.*

**Ключові слова:** *система, педагогічний процес, компетентнісний підхід, напрями модернізації, професійна підготовка, інженер-механік, аграрний вищий навчальний заклад.*

**Актуальність (Introduction).** Усталена роками нині існуюча вітчизняна лекційно-семінарська система підготовки фахівців в аграрних вищих навчальних закладах (ВНЗ) реалізує можливості репродуктивного навчання, забезпечує оволодіння студентами професійними знаннями, уміннями й навичками достатнього рівня, вимагає порівняно простої, відпрацьованої роками методики навчання. Проте така організація оволодіння студентами професійною діяльністю має суттєві недоліки, зокрема: більш інтуїтивне, ніж науково обгрунтоване застосування засобів навчання; неузгоджена навчальна інформація з різних навчальних дисциплін ускладнює її систематизацію студентами, утруднює формування цілісної картини світу; низька диференційованість (а звідси, й індивідуалізація) змісту освіти, орієнтування науково-педагогічних працівників на «середнього студента»; оволодіння знаннями, переважно, має інформацій-